

Så altfor lett å hate

Av Ingun Steen Andersen, filosof og nasjonal koordinator for Dembra, HL-senteret

Publisert: 13/01/2024 08:01**Sist oppdatert:** 16/01/2024 22:58, Dagsavisen.

«Det er så mye lettere å hate», sa en av ungdommene i klasserommet, «enklere å slenge dritt enn å forsøke å forstå».

Sårbarheten og åpenheten hos Noman Mubashir og de andre deltakerne i serien «Lett å hate» gjør inntrykk. Kan vi gjøre som Noman og gå i møte med det som truer? Være ærlige, modige og lyttende, men samtidig kompromissløse i å si fra når noen krenker, spør Ingun Steen Andersen. (Foto: Ola Vatn/NTB)

I et gyllent øyeblikk fikk jeg ungdommene i tale. Vi snakket om hat, eller mer presist, om det de kaller å «hate på» noen. Om skjellsord og ufine karakteristikker, hierarkier, blikking og blokking. Om en kultur der det å latterliggjøre de som er «annerledes» gir status, der samhold oppstår i den felles forakten for «de andre».

Fenomenet er lett å gjenkjenne. Og vi kan ikke skylde på ungdommens dårskap. Kommentarfelt med høyst voksne deltakere flyter over av grums og gørr.

I NRKs serie «Lett å hate» deler Noman Mubashir sin personlige historie. Det er en fortelling preget av at han er en trippelminoritet – og derfor så altfor lett å hate. Sårbarheten og åpenheten hos Noman og de andre deltakerne i serien gjør inntrykk.

Et øyeblikk kjenner vi på hvordan det må være å ytre seg i offentligheten når innboksen fylles av hets og trusler. Hvordan det er å gå på gaten når du ikke vet når hatefulle ord igjen blir slengt i din retning – bare fordi du er den du er. Vi aner hva som skjer med deg når frykten slår rot.

Ingun Steen Andersen er filosof og nasjonal koordinator for Dembra, HL-senteret. (Fotograf Marianne Melstrøm)

Er det virkelig så lett å hate? Og hva er nå egentlig hat?

□dagligtale brukes ordet hat ofte i vid betydning. Vi bruker det om sterkt hatefulle holdninger og handlinger – som ofte rammer marginaliserte grupper og minoriteter i samfunnet – men også om mer lettvint hatprat som tyter ut i sosiale medier og flyr så lett over kantinebordene.

Vi definerer hat som dyp, vedvarende motvilje, sinne og avsky mot noe eller noen, men bruker det også om skjødesløst krenkende ord og handlinger, godt pakket inn i humor.

Det kan være viktig å skjelne mellom fenomenene. Ikke alle som havner i båsen «hatere», vil selv mene at de virkelig hater noen. Likevel kan vi undre oss og uroe

oss: Kan det være en sammenheng eller glidende overgang mellom det altfor normaliserte hverdagshatet og det samfunnsnedbrytende gruppehatet?

Hva skjer med fellesskapet vårt når grensene mellom humor og alvor, kritikk og hatprat utviskes?

Det starter gjerne i det små. Når mennesker trekker sammen i flokk, oppstår behovet for å definere et «vi» i kontrast til et «dem». Gruppedynamikken kan lett løpe løpsk. Utrygge fellesskap og vanskelige tider kan trangen til å rakke ned på andre for å styrke egen posisjon føre galt av sted.

Følelsen av å ha verdi blir forsterket ved å finne en ytre «fiende» eller noen å se ned på. Noen er bedre og riktigere. Noen fortjener å bli satt på plass.

Forskning på det som kalles gruppefokustert fiendtlighet viser at den viktigste funksjonen til fordommer og gruppefiendtlighet er at det styrker identitet og forestillingen om et vi-fellesskap som står sammen overfor «de andre». U gruppen blir følelsen av å ha verdi forsterket ved å finne en ytre «fiende» eller noen å se ned på. Noen er bedre og riktigere. Noen fortjener å bli satt på plass.

På et individuelt nivå kan hatefulle holdninger også analyseres og forklares. Hat kan henge sammen med en ubevisst frykt for forandring eller for å miste kontroll. Det kan oppstå som en selvbeskyttende respons i møte med noe vi opplever som truende for vår identitet, våre verdier eller det vi har kjært. Noen ganger med rette.

Men i mange tilfeller er hatet simpelthen feilplassert – det retter seg mot en innbilt trussel. Vi hater ikke nødvendigvis det som faktisk truer vår velferd, men konstruerer en fiende eller syndebukk som sinne og frykt kanaliseres mot.

Et slikt hat næres av misnøye, utenforskap og en følelse av å mislykkes, og det øker i tider med utrygghet. Det føres særlig godt i ekkokammer der folk med hang til hatefulle ytringer forsterker hverandre og finner en felles tilhørighet på utsida.

Uansett hvor og mot hvem: Når ord og bilder brukes på måter som fratar andre deres verdighet, må varsellampene lyse. Vi må ikke sove.

U Den slik kontekst er dehumaniseringen av «de andre» skremmende nær. Udivider fratas sin menneskelighet og reduseres til stereotyper og karikaturer med foraktelige trekk.

Og vi trenger ikke å gå til de mørke chat-rommene. Nedverdiggende fremstillinger av «de andre» flagrer også over skjermene på ungdommenes TikTok. De sprer frykt og skadefryd på Jodel.

Uansett hvor og mot hvem: Når ord og bilder brukes på måter som fratar andre deres verdighet, må varsellampene lyse. Vi må ikke sove.

□Norge har vi lover mot hatefulle ytringer og handlinger. Men lovens definisjon av hatefulle ytringer er streng, og vi må erkjenne at ytringer som kanskje er lovlige, likevel kan være dypt skadelige. Skjellsord setter spor.

Vi må kjempe mot hetsen som foregår i gråsonene. Der vi kan ha ører som hører, og øyne som ser – hvis vi vil.

□tillegg til å sørge for at lovgivningen gjøres kjent og følges opp i praksis, må vi kjempe mot hetsen som foregår i gråsonene. Der vi kan ha ører som hører, og øyne som ser – hvis vi vil.

Når mobbeombudet besøker foreldremøter i Østlandsområdet, snakker de derfor om «relasjonelt mot». Om ansvaret for å si fra, snakke sammen og ikke stikke hodet i sanden.

Jeg er tilbake i minnet hos de kloke og ærlige ungdommene i klasserommet. Vi kjente på hvor lett det kan være å «hate», men også hvor lett det er å bli glad i. Ansikt til ansikt blir skillelinjene mellom oss svakere.

Kan vi gjøre som Noman Mubashir, eller Deeyah Kahn, og gå i møte med det som truer? Være ærlige, modige og lyttende, men samtidig kompromissløse i å si fra når noen krenker?

Når noen tør å fortelle, rører det oss. Kanskje vil noen som har sett serien «Lett å hate», tenke seg litt ekstra om neste gang de blir fristet til å håne noen med en annen tro, nasjonalitet eller hudfarge, en annen funksjonsevne, kjønnsidentitet eller legning.

Da er vi et lite skritt på vei.